

FIȘA DISCIPLINEI
Paleografie latină / Literatura latină medievală I
Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea "Babeș-Bolyai"
1.2. Facultatea	Facultatea de Litere
1.3. Departamentul	Limbi și literaturi clasice
1.4. Domeniul de studii	Limbă și literatură
1.5. Ciclul de studii	Nivel licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Filologie clasică / licențiat în filologie
1.7. Forma de învățământ	Cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Paleografie latină/ Literatura latină medievală I				Codul disciplinei	LLL5122	
2.2. Titularul activităților de curs			Lect.dr. Iulian DAMIAN					
2.3. Titularul activităților de seminar / curs practic			Lect. dr. Iulian DAMIAN					
2.4. Anul de studiu	III	2.5. Semestrul	5	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei	Conținut	DS
							Obligativitate	Opt

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	5	din care: 3.2. curs	2	3.3. seminar / curs practic	3
3.4. Total ore din planul de învățământ	70	din care: 3.5. curs	28	3.6 seminar / curs practic	42
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					25
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					25
Pregătire seminare/ cursuri practice / laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					30
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					2
Alte activități: pregătirea de planșe paleografice					-
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					84
3.8. Total ore pe semestru					154
3.9. Numărul de credite					6

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Promovarea examenului de Limba și literatura latină medievală 1 este condiționată de promovarea verificărilor pe parcursul seminar și curs practic din semestrul respectiv
4.2. de competențe	Noțiuni elementare de paleografie latină tardo-antică și medievală: principalele scrieri latinești. Noțiuni de literatură latină tardo-antică și medievală (sec. VI-sec. XII)

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sala de curs dotată cu tablă, laptop, fotocopii, cărți de specialitate
--------------------------------	--

Data avizării în Decanat
Numele și semnătura decanului

5.2. de desfășurare a seminarului/ cursului practic	Sala de curs dotată cu tablă, laptop, fotocopii, cărți de specialitate
---	--

6. Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale/ esențiale	<ul style="list-style-type: none"> C1 Utilizarea adecvată a conceptelor în studiul lingvisticii generale, al teoriei literaturii și al literaturii universale și comparate. C2 Comunicarea eficientă, scrisă și orală, în limba română și interpretarea de texte din limbile clasice / moderne. C4 Analiza textelor literare din limbile clasice în contextul cultural și mental al epocii căreia îi aparțin. C6 Analiza și prezentarea fenomenelor literare în contextul culturii de referință.
Competențe transversale	<ul style="list-style-type: none"> CT1 Utilizarea componentelor domeniului limbă și literatură în deplină concordanță cu etica profesională. CT2. Relaționarea în echipă; comunicarea interpersonală și asumarea de roluri specifice CT3 Organizarea unui proiect individual de formare continuă; îndeplinirea obiectivelor de formare prin activități de informare, prin proiecte în echipă și prin participarea la programe instituționale de dezvoltare personală și profesională

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	<ul style="list-style-type: none"> Paleografia latină. Palierul de curs opțional dedicat limbii latine este consacrat paleografiei și istoriei scrierii latinești. Are ca obiectiv principal familiarizarea studenților cunoscători ai limbii latine cu tipurile de scriere latină practicate de-a lungul timpului, precum și cu suporturile pe care s-a scris (suporturi dure, papirus, pergament, hârtie) și a tehnicilor de scriere. Studenții vor dobândi, de asemenea, cunoștințe de bază din domeniul diplomatiei și codicologiei, elemente de ecdotică latină – știința editării textelor manuscriselor latinești, precum și istoria cărții vechi tipărite (sec. XV-XVI). Partea de seminar va fi rezervată citirii, transcrierii și interpretării unor tipuri cât mai variate de inscripții, scrieri manuscrise și tipărituri vechi, în scopul dobândirii de competențe paleografice. În segmentul consacrat literaturii medievale latine, cursul și activitățile seminariale sunt astfel concepute încât să ofere studenților o panoramă asupra culturii medievale și al literaturii scrise în limba latină în amplul interval cronologic ce se întinde între secolele VI și XII. Se urmărește familiarizarea studenților cu câțiva dintre autorii, operele, genurile și temele literare majore ale Europei medievale latine din perioada timpurie și centrală, precum și cu fenomenele politice și culturale însemnate ale mileniului de mijloc.
7.2 Obiectivele specifice	<ul style="list-style-type: none"> Cursul, prin tematica sa, este util completării formării în domeniul disciplinelor clasice și, cu precădere, al limbii și literaturii latine, oferind posibilitatea descoperirii unor autori și a unor texte literare latinești în contextul cultural și mental al epocii căreia îi aparțin, precum și a transmiterii lor pe canale culturale specifice Evului Mediu. Recursul constant la așa-zisele „discipline auxiliare” ale Istoriei și Filologiei (paleografie, diplomatică, codicologie și ecdotică) le oferă studenților o importantă deschidere spre studiul individual al textelor vechi în limba latină.

8. Conținuturi

8.1 Paleografie latină (curs și activități seminariale)	Metode de predare	Observații
1. Paleografia ca disciplină auxiliară a Istoriei și Filologiei – scurtă istorie a evoluției disciplinei. Criteriile și terminologia paleografică	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
2. Producerea măturilor scrise: materiale, instrumente, tehnici. Scrierea latină în Antichitate: capitala epigrafică și capitala cursivă	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
3. Scrierile Antichității. Capitala romană de carte <i>Rustica</i> și <i>Elegans</i>	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
4. Scrierea minusculă. Originea sa și utilizarea cursivă („Cursiva nouă”)	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
5. Unciala și semiunciala. Particularismul grafic al Europei regatelor romano-barbare	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
6. Sistemul de abrevieri în scrierea latină, din lumea romană în Evul Mediu	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
7. Prima scriere comună a Europei: Beneventana din Bari, Cassino și Dalmația	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
8. Noua scriere comună: Minuscula carolingiană	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
9. Scrierea Gotică. Origine și caracteristici generale	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
10. Scrierea și cartea în mediile universitare	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
11. Scrierea documentară. De la particularismele timpurii la sistemul unificat al Noii cursive, sec. XII-XIII	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
12. Reîntoarcerea la antic – Scrierile Umanismului. Semigotica, <i>Pre-antiqua</i> , <i>Antiqua</i> . Scrieri de carte și scrieri cursive.	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
13. Minuscula umanistă. <i>Antiquatonda</i> și Capitala lapidară	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
14. Cartea manuscrisă și tipărită în Renaștere. Unificarea grafică pre-modernă	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	

Bibliografie generală

- Giulio BATTELLI, Lezioni de paleografia, Libreria Editrice Vaticana, 2002.
- Bernhard BISCHOFF, Latin Palaeography: Antiquity and the Middle Ages, Cambridge University Press, 2010.
- Michelle P. BROWN, A Guide to Western Historical Scripts from Antiquity to 1600. London, The British Library, 1990.
- Adriano CAPPELLI, Dizionario di abbreviature latine ed italiane, Editore Ulrico Hoepli, Milano, 1996⁶.
- Giorgio CENCETTI, Lineamenti di storia della scrittura latina. Dalle lezioni di paleografia (Bologna, a.a. 1953-54), Pàtron Editore, Bologna 1997.
- Fernando DELLASALA, S.I., Esercizi di paleografia latina, con 30 tavv. e CD-Rom, Pont. Un. Gregoriana, Roma 1998².
- Armando PETRUCCI, Breve storia della scrittura latina. Roma, Bagatto Libri, 1992.
- Maurice PROU, Manuel de paléographie latine et française du VIe au XVIIe siècle avec 23 fac-similés en phototypie, Paris, Alphonse Picard Éditeur, 1892².

8.2. Literatura medievală latină, I – Curs și activități seminariale	Metode de predare	Observații
1-2. Literatura Europei în limbă latină. Limitele Evului Mediu și dezbateră actuală pe temă. Continuitatea cu Antichitatea. Lecturi clasice și tardo-antice în perioada	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	

medievală, „Renașterile” medievale. Raportul cu creația literară în vernacular		
3-4. Secolul al VI-lea. Boethius – Cassiodorus – Benedict din Norcia – Gregorie cel Mare. Lecturi seminariale: fragmente din <i>Consolatiophilosophiae, Variae, Regula monachorum, Moralia in Job</i> .	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
5-6. Secolele VII-VIII. Regatele romano-barbare între lumini și umbre. Isidor din Sevilia. Beda Venerabilul. Lecturi seminariale: fragmente din <i>Origines sive Etymologiae, Vita metrica sancti Cuthberti</i>	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
7-8. Lungul secol al IX-lea - renașterea Carolingiană. Poeții de la curtea lui Carol cel Mare. Biografia și erudiția istorică. Lecturi seminariale: lirică, fragmente din Eginardus, <i>Vita Karoli Magni</i> și (pseudo-) <i>Anasthasius Bibliothecarius, „Liber pontificalis”</i>	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
9. Secolele al X-lea și al XI-lea. „Renașterea Ottoniană” și lirica medievală. Lecturi seminariale: compoziții poetice de autori vari	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
10-11. Comentariul filosofico-teologic în preajma anului 1000. Gerard de Cenad – <i>Deliberatio Gerardi supra hymnum triumphuorum</i> , ilustrat cu lectura unor fragmente din operă în cadrul lucrărilor seminariale	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
12-13. Secolul al XII-lea – ascensiunea prozei. Petrus Abelardus și Eloise. Misticii și profeticii: Bernard din Clairveaux și Gioacchino da Fiore. Lecturi seminariale: fragmente din Abelardus, <i>Historia calamitatum</i> , Bernard, <i>De laudibus novaemilitiae</i> , Abbas Joachim, <i>Expositio in Apocalypsim, Liber figurarum</i> .	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
14. Luminile Evului Mediu. Universitatea și cultura universitară medievală. Prezentarea unor referate din partea studenților în cadrul lucrărilor seminariale	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
1-2. Literatura Europei în limbă latină. Limitele Evului Mediu și dezbateră actuală pe temă. Continuitatea cu Antichitatea. Lecturi clasice și tardo-antice în perioada medievală, „Renașterile” medievale. Raportul cu creația literară în vernacular	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
3-4. Secolul al VI-lea. Boethius – Cassiodorus – Benedict din Norcia – Gregorie cel Mare. Lecturi seminariale: fragmente din <i>Consolatiophilosophiae, Variae, Regula monachorum, Moralia in Job</i> .	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
5-6. Secolele VII-VIII. Regatele romano-barbare între lumini și umbre. Isidor din Sevilia. Beda Venerabilul. Lecturi seminariale: fragmente din <i>Origines sive Etymologiae, Vita metrica sancti Cuthberti</i>	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
7-8. Lungul secol al IX-lea - renașterea Carolingiană. Poeții de la curtea lui Carol cel Mare. Biografia și erudiția istorică. Lecturi seminariale: lirică, fragmente din Eginardus, <i>Vita Karoli Magni</i> și (pseudo-) <i>Anasthasius Bibliothecarius, „Liber pontificalis”</i>	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
9. Secolele al X-lea și al XI-lea. „Renașterea Ottoniană” și lirica medievală. Lecturi seminariale: compoziții poetice de autori vari	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	

10-11. Comentariul filosofico-teologic în preajma anului 1000. Gerard de Cenad – <i>Deliberatio Gerardi supra hymnum triumphuerorum</i> , ilustrat cu lectura unor fragmente din operă în cadrul lucrărilor seminariale	metoda expozitivă, dialogul, exercițiul pe text, participarea activă, referatul	
---	---	--

Bibliografie:

- Luigi ALFONSI, *La letteratura latina medievale*, Milano, 1972;
- Charles H. BEENSON, *A Primer of Medieval Latin. An Anthology of Prose and Poetry*, Cicago – Atlanta – New York: Scott and Foresman, 1925;
- Eugen CIZEK, *Istoria literaturii latine*, vol. II, București, 1994;
- Ernst R. CURTIUS, *Literaturaeuropeană și Evul Mediu latin*, București, 1970;
- E. GILSON, *Filozofia în Evul Mediu*, București, 1995;
- Edoardo D'ANGELO, *La letteratura latina medievale. Una storia per generi*, Roma: Viella, 2009;
- Anne FREMANTLE, *Age of Belief: The Medieval Philosophers*, Houghton Mifflin, 1955;
- Robert Thomas LAMBDIN - Laura COONER LAMBDIN, *Encyclopedia of Medieval Literature*, Greenwood Press, 2000;
- Claudio LEONARDI (coord.), *Letteratura latina medievale (secoli VI-XI). Un manuale*, Firenze: SISMEL – Edizioni del Galluzzo, 2018;
- Tim William MACHAN, *Medieval Literature: Texts and Interpretation*, Medieval and Renaissance Texts and Studies, 1991;
- John MARENBO, *Medieval Philosophy*, Routledge, 1998.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Conținutul disciplinei este în concordanță cu ceea ce se predă în alte centre universitare; noutatea cursului constă în accentul pus pe tematicile, autorii și operele legate de spațiul românesc
- În conformitate cu standardele ARACIS, Departamentul are o colaborare continuă cu reprezentanții mediului socio-economic și profesional, pentru adaptarea și ameliorarea programei de studiu, și în special cu Centrul de Studii Antice și Tardo-Antice, ORMA. Revistă de Studii Etnologice și Religioase.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	<ul style="list-style-type: none"> • Cunoașterea și înțelegerea noțiunilor de paleografie latină medievală, precum și a noțiunilor generale de literatură latină medievală • Stăpânirea limbajului de specialitate, abilitatea de explicare și de interpretare, rezolvarea completă și corectă a cerințelor • Cunoașterea și utilizarea corectă a metodelor de lucru predate, identificarea cu acuratețe a problemelor predate și rezolvarea exercițiilor propuse 	colocviu	50%
10.5 Seminar	<ul style="list-style-type: none"> • Capacitatea de aplicare practică a cunoștințelor teoretice dobândite • Criterii ce vizează aspectele 	referat	50%

	atitudinale: conștiințiozitatea, interesul pentru studiul individual		
10.6 Standard minim de performanță			
<ul style="list-style-type: none">studenta /-ul cunoaște elementelor fundamentale de teorie și le aplică corect la nivel practic;studenta /-ul a efectuat temele propuse;studenta /-ul are capacitatea de a încadra într-o viziune de ansamblu textelor propuse spre studiu.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)

	Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă
	Eticheta „Educație de calitate”

Data completării:
15.02.2025

Numele și semnătura titularului de curs

Lect. Dr. Iulian Damian

Semnătura titularului de seminar/
curs practic

Lect. Dr. Iulian Damian

Data avizării în Departament:
16.02.2025

Numele și semnătura directorului de departament

Lect. Dr. Bogdan Neagotă

Data avizării în Decanat
Numele și semnătura decanului